

19.3.2020

Parlamentaarisen vaalityöryhmän työsuunnitelma

Työryhmän tehtävät

Työryhmän tehtävänä on selvittää vaalilain, puoluelain ja vaalirahoituslain sekä muun poliittista toimintaa koskevan lainsäädännön kehittämistarpeita. Työryhmän toimeksianto on jaettavissa seuraavaan viiteen kokonaisuuteen. Otsikon perässä on sulkeissa alustava arvio kokousten lukumäärästä, joissa kyseistä teemaa on tarkoitus käsitellä.

1. Valtionavustukset ja puolueen perustamismenettelyyn ehdotetut muutokset (1 kokous)

- Käsitellään puoluelain 9 §:n muuttamista siten, että siinä yksiselitteisesti todettaisiin, voiko valtionavustusta siirtää osakeyhtiölle tai säätiölle. (1 d)
- Keskustellaan lausuntokierroksella olevasta, oikeusministeriössä valmistellusta luonnoksesta hallituksen esitykseksi puoluelain muuttamisesta, joka mahdollistaisi puolueen perustamiseen tarvittavien kannattajakorttien keräämisen ja puolueen rekisteröintihakemuksen tekemisen sähköisesti.

2. Vaali- ja puoluerahoitus (3 kokousta)

- Kehitetään vaali- ja puoluerahoituksen ilmoittamista koskevia säännöksiä ja käytäntöjä sen varmistamiseksi, että ilmoitukset antavat oikean kuvan mahdollisia sidonnaisuuksia aiheuttavasta ulkopuolisesta rahoituksesta. (1 a)
- Selvitetään keinoja vahvistaa vaalirahoituksen ennakkotietojen ilmoittamista äänestäjille jo ennen vaaleja, helpottaa kampanjatilin perustamista ja tehostaa lakisääteistä lahjoituskattoa. (1 a)
- Lisätään puolue- ja vaalirahoituksen avoimuutta ja läpinäkyvyyttä vahvistamalla Valtiontalouden tarkastusviraston oikeutta valvoa ehdokkaiden vaalirahoitusilmoituksia ja saada tätä varten tietoja kolmansilta osapuolilta (1 a)

- Käsitellään eduskunnan tarkastusvaliokunnan esittämiä ehdotuksia koskien ehdokasmaksujen asemaa vaali- ja puolerahoituksessa sekä kampanjakattoja. (1 c)

3. Vaalijärjestelmän toimivuus ja äänestysaktiivisuus (4 kokousta)

- Selvitetään eduskunnan edellisellä vaalikaudella antaman lausuman (EK 14/2015 vp) mukaisesti laaja-alaisesti ja ennakkoluulottomasti erilaisia vaihtoehtoja, joilla parhaiten voidaan lisätä vaalijärjestelmämme toimivuutta ja nostaa äänestysaktiivisuutta, parantaa vaalien suhteellisuutta, pienentää ns. piilevää äänikynnystä ja turvata alueellinen edustavuus. (1 b)
- Äänestysaktiivisuuteen liittyvässä keskustelussa kiinnitetään huomiota mm. seuraaviin kysymyksiin:
 - osallistumisen eriytyminen väestöryhmittäin, miten tuetaan kaikkein heikoimmassa asemassa olevien ryhmien osallistumista
 - vaalikoneiden rooli ihmisten äänestyskäyttäytymisen näkökulmasta
 - kansainväliset esimerkit mikrotargetoinnista ja algoritmien käyttämisestä vaalivaikuttamisen välineenä
 - ns. uuden julkisen tilan rooli poliittisen keskustelun ja vaalikampanjoinnin näkökulmasta

4. Ehdokkaiden asettamista koskevat käytännöt

- Uudistetaan ehdokkaiden asettamista vaaleissa koskevia määräyksiä mahdollistamaan nykyistä monipuolisemmin erilaiset demokraattiset päätöksentekotavat siten kuin puolueen säännöissä tarkemmin määrätään. (1 a)
- Käydään perusteellisesti läpi voimassa oleva sääntely jäsenäänestyksen järjestämisestä eduskuntavaalien ehdokasasettelussa sekä sen taustat ja mahdollinen liikkumavara.
- Keskustellaan mahdollisista tarpeista yksinkertaistaa tai uudistaa sääntelyä.

5. Kansalaisaloitteiden ikäraja (2 kokousta)

Työryhmän tulee laatia ehdotus kansalaisaloitteen ja eurooppalaisen kansalaisaloitteen ikärajaksi sekä selvittää muut kansalaisaloitejärjestelmiä koskevat muutostarpeet. (2)

6. Muut teemat (2 kokousta)

- Työryhmä tekee muut tarpeelliseksi katsomansa ehdotukset koskien edustuksellisen demokratian kehittämistä. (3)
- Varakansanedustajien rooli ja poliitikkojen toimintaedellytysten parantaminen

Työryhmän työskentely

Valtioneuvosto on asettanut parlamentaarisen vaalityöryhmän 20.2.2020. Työryhmän toimikausi päättyy 31.5.2021. Ensimmäinen kokous on maaliskuussa 2020. Työryhmän on tarkoitus kokoontua noin kuukauden välein.

Työryhmän alustava kokousaikataulu ja käsiteltävät teemat:

1. Maaliskuu 2020
 - Työryhmän järjestäytyminen, tehtävänannon läpikäynti ja työsuunnitelman hyväksyminen
 - Käytäntöjen sopiminen viestinnän ja varaedustajien osalta
 - Tiedossa olevat selvitystarpeet ja kuultavat tahot
2. Huhtikuu 2020
 - VNK:n aloite puoluelain 9 §:n 1 momentin muuttamisesta
 - HE-luonnos puolueen perustamismenettelyn muuttamisesta
3. Toukokuu 2020
 - Vaali- ja puoluerahoitus
4. Kesäkuu 2020
 - Vaali- ja puoluerahoitus
5. Elokuu 2020
 - Vaali- ja puoluerahoitus
6. Syyskuu 2020
 - Vaalijärjestelmä ja äänestysaktiivisuus
7. Lokakuu 2020
 - Vaalijärjestelmä ja äänestysaktiivisuus
8. Marraskuu 2020
 - Vaalijärjestelmä ja äänestysaktiivisuus
9. Joulukuu 2020
 - Vaalijärjestelmä ja äänestysaktiivisuus
10. Tammikuu 2020
 - Kansalaisaloitteiden ikäraja
11. Helmikuu 2021
 - Kansalaisaloitteiden ikäraja
12. Maaliskuu 2021
 - Muut teemat

13. Huhtikuu 2021

- Muut teemat

14. Toukokuu 2021

- Mietinnön viimeistely

Tiedonlähteet ja -tarpeet

- Tilastokeskuksen väestöennusteet ja niiden perusteella laadittavat skenaariot eduskuntavaalijärjestelmän kehittämiseen liittyen.
- Oikeusministeriössä 2017 laadittu muistio kampanjakatoista. Liitteenä on kansainvälinen vertailu kampanjakatoista.
- Oikeusministeriön lausunto eduskunnan perustuslakivaliokunnalle kuulemiseen 20.5.2016. Lausunnossa käsitellään erilaisia malleja vaalijärjestelmän suhteellisuuden parantamiseksi.
- Vaalialuetoimikunnan mietintö 2008, oikeusministeriön julkaisu 2008:02 (<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-466-148-5>)
- Kansanvalta 2007 -toimikunnan mietintö, oikeusministeriön julkaisu 2005:1 (<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/75851>)
- Valtiontalouden tarkastusviraston kertomukset eduskunnalle vaali- ja puoluerahojuksen valvonnasta
- Suomalainen äänestäjä 2003–2019 – Veikko Isotalo, Theodora Järvi, Åsa von Schoultz, Peter Söderlund; Vaalitutkimuskonsortio (https://www.vaalitutkimus.fi/documents/The-Finnish-Voter_20190709.pdf)
- Arviomuistio kansalaisaloitemenettelyn toiminnasta 2012–2017, oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 45/2017 (https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80638/45_17_arviomuistio_kansalaisaloitemenettelyn_toiminnasta_.pdf), s. 33–34.
- Vaali- ja puoluerahotuslainsäädännön tarkastaminen, oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 2015:29 (<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/76594>)

Työryhmä voi hankkia tarpeellisiksi katsomiaan selvityksiä, kuulla haluamiaan asiantuntijoita ja järjestää kuulemistilaisuuksia.

Sihteeristö

Sihteeristö vastaa työryhmän työskentelyn koordinoinnista yhdessä työryhmän puheenjohtajan kanssa.

Viestintä

Työryhmän viestintä valmistellaan yhteistyössä oikeusministeriön viestintäosaston kanssa. Työryhmälle on perustettu hankesivu, joka näkyy muun muassa oikeusministeriön verkkosivuilla.